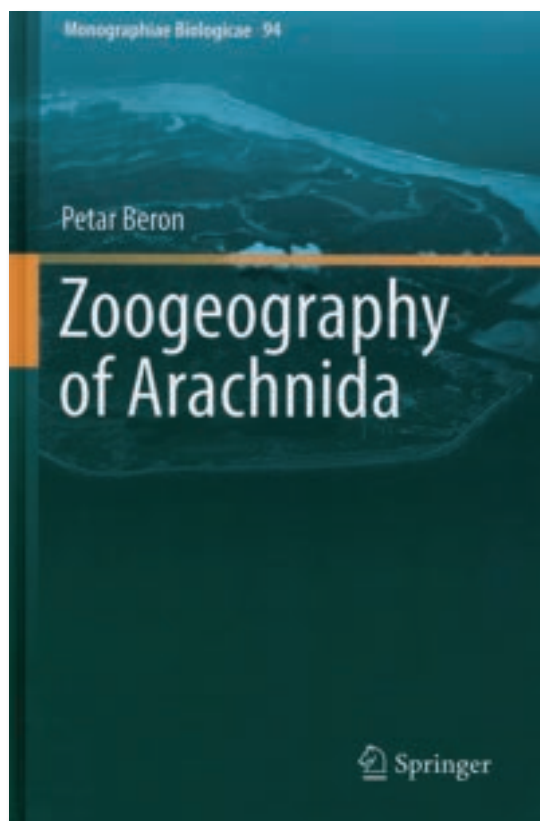

Petar Beron

ZOOGEOGRAPHY OF ARACHNIDA. MONOGRAPHYAE BIOLOGICAE,
 Vol. 94. – SPRINGER INTERNATIONAL PUBLISHING AG, GHAM (SWITZERLAND),
 2018, 987 P.; ISSN: 0077-0639.

Васил Големански

Корица на монографията

През 2018 г. известният български зоолог д-р Петър Берон получи едно престижно международно научно признание – неговото дългогодишно изследване върху зоогеографията на обширната група на Паякообразните животни (клас Arachnida) е публикувано от едно от най-престижните международни издателства в областта на природните науки – *SPRINGER*. Малцина са съвременните български учени, чийто самостоятелни на-

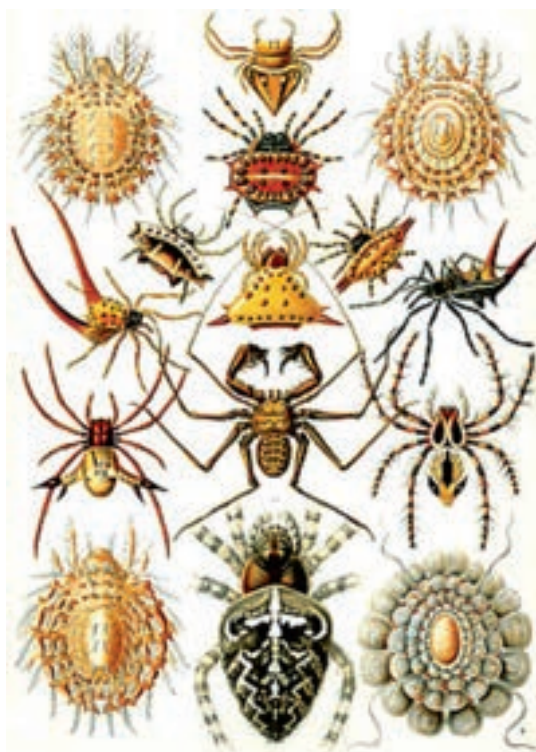
учни монографии са публикувани досега от авторитетното издателство и това е повод за гордост не само за автора, но и за българската наука.

Паякообразните са една от най-големите и почти повсеместно разпространени групи животни от огромния тип на Членестоногите (тип Arthropoda) не само през настоящата геологична епоха, но и в историческото минало на нашата планета. Те са се появили още през Палеозойската ера (Девон), просъществували са над 350 милиона години и днес също са представени богато с над 120 000 вида, завоювали всички континенти. Познатите съвременни паякообразни животни се отнасят, според зоолозите, в повече от 15 разреза, много от които имат и важно селскостопанско и медицинско значение като акарите (Acari), скорпионите и псевдоскорпионите (Scorpiones, Pseudoscorpiones), сенокосците (Opiliones), вездесъщите паяци (Araneae) и още няколко по-малки подкласове и разрези. Посочените, както и много от другите таксономични групи паякообразни, са твърде разнообразни както по морфология, така и по начин на разпределение и местообитания в природата, биологията на развитието и поведението им, ролята и значението им в живота на природата и човешкото общество.

Един от важните фундаментални проблеми, свързани с изучаването на паякообразните, е и изясняването на географското им разпределение на нашата планета в миналото и днес, както и на причините и факторите, способстващи за това разпределение. Сполучлив опит за обобщаването на известните досега знания по този проблем,

както и за разкриване на причините и тенденциите в съвременното зоогеографско разпределение на паякообразните животни в световен мащаб е предложението от нашия учен труд. Веднага трябва да отбележим, че досега в световната литература за паякообразните животни няма подобен обобщаващ монографичен труд и това е важно признание за неговия автор и за българската арахнология.

Монографията съдържа общо 13 глави, първите 4 от които са посветени на стотиците „строители“ на съвременната арахнология от всички континенти, изучавали както съвременните паякообразни, така и фосилните им предшественици, обитавали в миналото нашата планета. Достоинство на монографията е представянето на кратки творчески данни и фотоси на най-изявените и бележити световни зоолози – „строители“ на арахнологията от времето на Карл Линея (1707 – 1778) и Ернст Хекел (1862 – 1919) до най-младия от тях – известният полски арахнолог д-р Петер Старенга (1939 – 2015), който има значителни научни приноси и върху паякообразните в България. Най-обемистата глава в монографията, озаглавена „*Regional Arachnogeography*“ (над 400 стр.) анализира разпределението на паякообразните във всички зоогеографски райони в света, вкл. островната арахнофауна в съвременните океани, която е особено богата на ендемитни и редки видове. Специално внимание, в отделни глави, са заслужили пещерните обитатели, както и паякообразните животни в планини с височини над 2000 м. Посочените раздели са илюстрирани и с множество зоогеографски карти, таблици и фигури, които значително улесняват читателите и особено младите начинаещи арахнолози. Особено важна за помладите зоолози и арахнолози е богатата специална литература върху паякообразните в разнообразните зоогеографски райони, натрупана от векове от стотици изследователи в света. В библиографските списъци към отделните глави и подраздели от автора са издирени и коректно цитирани над 4500 източници, голяма част от които са библиографска рядкост и не могат да бъдат намерени от младите изследователи в съвременните Интернет сайтове. За улес-

Оригинална рисунка на Ернст Хекел, илюстрираща съвременното разнообразие на паякообразни животни

нение на читателите на монографията е изготвен и много подробен Индекс на включените в монографията таксони (видове, родове, семейства и др.), което позволява бързо намиране на информацията за тях в книгата. Специално заслужава да бъде отбелязана и заключителната глава 13 – „*General conclusion*“, в която в обобщен вид са представени общите закономерности и тенденции, установени от автора и от предишни изследователи, относно зоогеографското разпределение на фосилната и съвременната фауна на паякообразните животни. Част от тях са оригинални научни приноси и заключения на д-р П. Берон, които могат да бъдат сериозна основа за бъдещи научни дискусии и нови изследвания и обобщения върху зоогеографията на арахнофауната на света.

Редакцията на сп. „Природа“ поздравява нашия колега, бележития български зоолог, спелеолог и изследовател на паякообразните животни д-р Петър Берон за новия му капитален научен труд и му пожелава нови успехи в изучаването на българската и световната арахнофауна. ■

Тричкова Т. , Вл. Владимиров, Р. Томов, М. Тодоров (ред.) 2017

„АТЛАС НА ИНВАЗИВНИТЕ ЧУЖДИ ВИДОВЕ ОТ ЗНАЧЕНИЕ ЗА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ“. ИБЕИ-БАН, ESSENIAS, София, 184 стр.

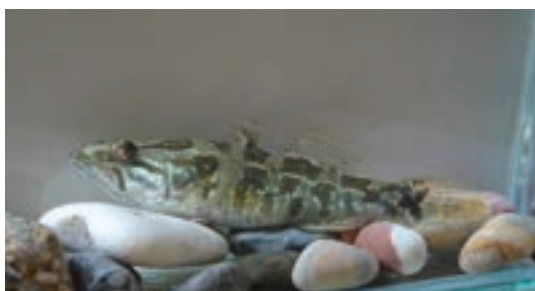
Васил Големански

Корица на Атласа

Естествено разселване на много видове животни от един географски регион в друг често е довеждало до нежелани, понякога и катастрофални промени в природата и икономическия живот в новите страни, а често и на цели континенти. За подобни опустошителни нахлувания на африкански и азиатски видове скакалци в Европа намираме исторически сведения още в трудове на автори от древна Гърция и Римската империя. Подобни случаи съществуват и в по-ново време. Да си припомним опустошителното нашествие на Филоксера от Американския континент в Европа през втората половина на XIX в., когато е почти напълно унищожено старото европейско лозарство. Или проникването в началото на XX в. на Колорадския бръмбар в Европа и опустошителните му поражения върху картофите, нашествието на Пчелния кърлеж от Далечния изток и вредното му въздействие върху пчеларството, вкл. в България и много други.

Ако в миналото вредните последици от проникването на чужди видове животни, растения и гъби в нови страни и континенти са оценявани главно от икономическо гледище, то през изминалия XX в. се оказва, че не по-малко значими и невъзвратими са и щетите от чуждите видове върху местното биологично разнообразие и екологичното равновесие. Чуждите видове организми, които нанасят подобни икономически щети и оказват вредно екологично въздействие върху местното биоразнообразие и екологично равновесие бяха категоризирани от науката като **инвазивни чужди видове**. А през втората половина на XX в. се появи и една нова биологична наука – **Инвазивна биология**, чиято основна цел е изучаването на причините и пътищата на разселването на инвазивните видове организми на нашата планета, разпространението и въздействието им върху биологичното разнообразие и екология в новите местообитания, както и да търси средства и методи за отстраняване или ограничаване на вредните им въздействия.

Цветни снимки на някои от включените в Атласа чужди инвазивни видове, установени в Европа и България през последните години

България е между първите страни в света, ратифицирала **„Конвенцията за опазване на биологичното разнообразие“**, приета от Конференцията на ООН (Рио де Жанейро, 1992) и активно участва в различни международни и национални проекти за изучаване на инвазивните видове организми и за превенция и ограничаване на вредното им въздействие върху биологичното разнообразие в страната. Чрез Българската академия на науките, със съдействието и на Министерството на околната среда и водите (МОСВ), от 2011 г. страната ни иницира създаването и ръководи разработването на един от големите екологични проекти в Европа – „Мрежата за инвазивни чужди видове в Югоизточна Европа“ (*„East and South European Network for Invasive Alien Species“ (ESENIA)*). В резултат на изпълнението на научните дейности по този значителен проект през 2017 г. е публикуван един значителен по своето съдържание труд – **„Атлас на инвазивните чужди видове от значение за Европейския съюз“**. Той е естествен завършек на многогодишната проучвателна дейност по този важен икономически и екологичен европейски проблем, в създаването на който са участвали над 20 български учени – зоолози, ботаници, еколози и лесовъди от различни институти в страната. Основната цел на „Атласа“ е да представи в популярен вид научни сведения и цветни илюстрации за чуждестранните инвазивни видове растения и животни, които са от важно екологично и икономическо значение за страните от Европейския съюз, да улесни тяхното идентифициране и представи мерки за тяхната превенция и вредно екологично и икономическо въздействие. Той ще допринесе също и за повишаване на екологичната култура и информиране не само на служебните държавни институции и специалисти, работещи по изпълнението на Регламент № 1143/2014 г. на Европейския съюз относно предотвратяването и управлението на въвеждането и разпространението на чуждите инвазивни видове

в нашата страна, но и на широката общественост и местни екологични организации и движения.

В този фундаментален труд са дадени подробни сведения за 37 вида инвазивни чужди организми, включени в Списъка на инвазивните чужди видове на територията и акваторията на Европейския съюз. В него са представени по-конкретно 14 вида растения, 7 безгръбначни животни и 16 гръбначни животни. От тях 6 вида са проникнали вече и в България, но техният брой несъмнено ще се увеличава през следващите години. За всеки един от включените в Атласа видове организми са дадени подробни сведения – за таксономичната му принадлежност, за отличителните му морфологични белези и биологични особености, за произхода и разпространението му в света и в България, за местообитанията и пътищата на проникване в Европа и България. Особено полезни са и сведенията за въздействието на посочените инвазивни видове върху биоразнообразието и икономиката на страните, където вече са разпространени в Европейския съюз. Посочената към всеки инвазивен вид научна литература е също много полезна и необходима, особено за млади учени, експерти, еколози и природолюбители, интересувачи се от важния актуален проблем за инвазивните видове и тяхното въздействие върху природата и човешката дейност. Приложенията за всеки таксон цветни документални фотоси, изготвени от наши и чуждестранни автори, са особено полезни за по-бързото идентифициране на включените инвазивни растения и животни и от широк кръг природолюбители, студенти, ученици и граждани. Част от тях предлагаме и на вниманието на уважаемите читатели на сп. „Природа“.

Накрая на „Атласа“ е приложен и много полезен Списък на основна литература по обширния проблем „Инвазивни видове“, който обхваща над 250 български и чуждестранни научни статии, монографии, сборници, държавни документи и други публикации. Той е особено полезен за по-млади изследователи,

еколози и специалисти, които работят и се интересуват от проблемите, свързани с инвазивните организми в национален и международен план.

„Атлас на инвазивните чужди видове от значение за Европейския съюз“ е ново значително постижение и принос на българските учени и специалисти за запознаване на българската общественост с важните и неотложни проблеми, свързани с чуждите инвазивни видове организми в Европа и в България. Той е изготвен задълбочено и професионално, на основата на последната научна информация и решенията на Европейската комисия във връзка с придоби-

ващия все по-голяма актуалност световен проблем за инвазивните организми и тяхното въздействие върху биоразнообразието и икономиката на всички страни и континенти. Надяваме се, че този значителен фундаментален труд ще бъде полезен както за специалистите ботаници, зоолози и еколози, така и за експертите и служителите от различни министерства, национални агенции, горски и ловни специалисти, природни паркове, митнически служби, преподаватели във ВУЗ и в българските училища, многобройните природолюбители и граждани, които ратуват за опазването на българската Природа. ■

Изисквания към авторите на сп. „Природа“

Сп. „Природа“ е научнопопулярно списание, предназначено за широка читателска аудитория: специалисти от различни научни области, преподаватели във висши и общообразователни учебни заведения, студенти, ученици, любознателни читатели с разностранни интереси.

Характерът на списанието налага някои специфични изисквания към авторите: разглеждане на актуален и важен за науката проблем; достъпно изложение; понятен за широката публика език; избягване на чуждици в случаите, когато могат да се употребят съответните български думи; онагледяване на текста с илюстрации, таблици, фигури. Не е желателно обособяването на отделни глави и раздели, както и цитирането на ползваната литература в края на статията.

Обемът на статиите е 5–6 машинописни страници (стандартната машинописна страница е 30 реда, 60 знака на ред, като този обем не включва предлаганата илюстрация). Към статиите се прилагат

кратки биографични данни за автора и неговата снимка.

Кратките научни съобщения и любопитни факти се поместват в отделни рубрики, поради което е необходимо да се посочи научната област, към която се отнася съобщението.

Илюстрациите трябва да са годни за непосредствено полиграфическо възпроизвеждане.

За осъществяване на контакт с авторите е необходимо те да посочат на края на статията или съобщението трите си имена, телефон и имейл.

Ръкописите се представят на електронен носител или се изпращат по имейла.

Текстът трябва да е във формат .doc/.rtf за MS Office XP/97-2003 или .docx за MS Office за Win7.

Не се приемат за издаване или отпечатване произведения, в които илюстративният материал е вмъкнат в .doc/.docx/.rtf файл.

Снимките се предоставят на отделни файлове във формати .jpeg и .tif.